

vienintelę teorinę ir loginę išvadą, kylančią iš minėtos sampratos: kultūros srityje apskritai nebelieka jokių idealų, išskyrus neideologiskumą. Tai totalinės negacijos teorinis judesys.

Trečiajame disertacijos skyriuje ("Panideologizmas ir kultūros krizė") autorius akivaizdžiai parodo, kaip visuomenės ir kultūros totalinės ideologizacijos pagrindų gimsta kritinis kultūros suvokimas. Teorinės alternatyvos ir apskritai kitoks žvilgsnis į kultūrą išryšksta. Jo vieton stoja vos ne mistinės, prigimtinės kaltės už totalitarizmą ir jo socialinius padarinius ieškojimas ir jos įžvelgimas visose kultūros istorijos formose. Išvadose disertantas teigia, kad panideologizmas gali atvesti tik į teorinę bei vertybinę aklavietę. T. Adorno koncepcijos pavyzdys šiuo atveju itin iškalbingas.

Oficialieji oponentai ir kolektyvūs recenzentas vieningai pažymėjo aukšto darbo aktualumą ir profesionalumą, teigiamai įvertino disertanto siekimą griežtai teoriškai rekonstruoti tyrinėjamo autoriaus koncepciją.

L. Donskis

ISTORIJOS IDĖJA FILOSOFIJOJE

Tą pačią dieną kandidato disertacija "Istorijos idėja filosofijoje" apgynė ir VU Filosofijos katedros asistentas Arūnas Povilionas.

Aptariant šį mokslinį darbą, pirmiausia galima kalbėti ne apie jo "naujumą", "aktualumą" ir ne apie tai, kad jis atitinka VAK'o reikalavimą, bet apie tai, kaip originaliai išskleidžiama pasirinkta tema, kaip skaidriai, šviežiai ir šiuolaikiškai gvildenamos senos bei amžinos filosofinės problemos.

Anot disertanto, istorijos idėja filo-

sofiijoje formuojasi kaip pastanga apmąstyti socialinės tikrovės raidą, nors tokio apmąstymo galimybės bei išraiškos formos nėra istoriškai vienodos. Nel atikoje vyravusi socialinės tikrovės kaip amžino kosminio ciklo grandies samprata, nei viduramžiais atsiradusi istorijos kaip anti laikiško dieviško plano įgyvendinimo idėja dar nesudaro filosofijos istorijos teorinio karkaso. Teoriškai eksplikuoja istorijos filosofijos koncepcija formuojasi tik renesanso epochoje. Ji atsiranda kaip antropocentristinės pasaulėžiūros padarinys. Štai kodėl disertacijoje skiriama daug dėmesio Dž. Viko istoriosofijai, kurioje pirmą kartą buvo iškelta istorijos tyrimo metodo problema, sietina kaip tik su renesanso pasaulėžiūra. Disertantas parodo, kad Dž. Viko teorijoje gana neapibrėžtas antropologizmas įgauna griežtą ir tvirtą ontologinę formą ir skleidžiasi kaip amžinos, idealios istorijos vaizdinys.

Tolesnė klasikinės istorijos filosofijos raida disertacijoje siejama su vokiečių filosofija. I. Kanto ir G. Hegelio istorijos filosofijos analizei skiriamas patys geriausi disertacijos puslapiai. A. Poviliono nuomone, I. Kantas aiškiai suformulavo vieną iš pamatinių istorijos filosofijos problemų: kaip istorijoje dera tikslingumas ir determinuotumas, koks jų ntykis. Toliau šią problemą sprendė ir G. Hegelis, pasaulinę dvasią suvokdamas kaip vidinį visuomenės gyvenimo turinį ir ją laikydamas istorijos dėsningumo garantu. Disertantas pagrindžia mintį, kad G. Hegelio sistemoje individuali žmonių valia eina šios gudrios ir klasišingos pasaulinės dvasios įrankis.

Paskutinėje disertacijos dalyje nagrinėjamos materialistinės istorijos sampratos susiformavimas. Pagrindinę savo tezę A. Povilionas formuluoja taip: G. Hegelis, remdamasis mąstymo ir būties tapatybės principu, tikrovę išpraudė į

filosofinės sistemos rėmus, o K. Marksas, pabrėždamas teorijos ir praktikos vienybę, surado principinius filosofijos sutikrovintimo orientyrus. Hegeliškajai istorijos kaip pasaulinės dvasios plėtos mpra ai K. Marksas priešpriešias stato žmogaus pasaulio raidos koncepciją: žmogus kuria ir save, ir visuomeninius ntykius.

Norėjęsi atkreipti dėmesį į dar vieną dalyką. Sudominimas marksizmas seniai sukūrė mitą, kad K. Markso filosofija e nti aukščiausia visos filosofijos raidos pakopa. Todėl kaip tik marksistinė filosofija galinti ir turinti atlikti arbitro vaidmenį kitų filosofinių sistemų atžvilgiu. Disertacijoje polemizuojama su šia nuomone. Nagrinėdamos jaunojo K. Markso filosofines pažiūras, A. Povilūnas parodo jų lygiatėsiškumą su kitomis filosofinėmis koncepcijomis. K. Markso materialistinė istorijos koncepcija yra tik viena iš daugelio teorijų, priklausančių tai pačiai filosofinei tradicijai. Pripažinkime, kad nedaug turime Lie-

tuvoje parašytų disertacijų, kuriose būtų bandoma atvirai ir blaiviai nagrinėti K. Markso filosofinį palikimą.

Žinoma, ir ši disertacija ne be trūkumų. Atidarius žvilgnis juos nesunkiai atskleidžia. Tai ir neatitikimas tarp temos formulavimo bei materialios dėstymo, ir tam tikras metodologinis "anarchizmas", kuriuo disertantas remiasi nesąmoningai, ir nevienodas atskirų disertacijos skyrių teorinis lygis bei dar kitokie nesklaidumai. Tačiau šie trūkumai vėlgi yra ne disertacijos vertinimo, bet atviros diskusijos objektas.

VU specializuota tarnyba A. Povilūnui vienbalsiai suteikė filosofijos mokslų kandidato laipsnį. Priminsime, kad disertanto mokslinis vadovas buvo doc. A. Lozuraitis, oficialieji oponentai - profesoriai J. Minkevičius ir R. Plečkaitis bei doc. T. Sodeika. Be to, diskusijoje dar kalbėjo prof. E. Meškauskas.

A. Dobryninas

MŪSŲ AUTORIAI

Vidas Rybakovas -	filosofijos mokslų kandidatas, Vilniaus universiteto Filosofijos katedros docentas
Vidas Andrejauskas -	filosofijos mokslų kandidatas, Vilniaus universiteto Filosofijos katedros docentas
Varžeta Rybakoviėnė -	Vilniaus universiteto Filosofijos katedros dėstytoja
Danutė Kapočauskienė -	filosofijos mokslų kandidatė, docentė, Kauno politechnikos instituto Filosofijos katedros vedėja
Rita Rinkeviėnė -	Vilniaus universiteto Filosofijos istorijos ir logikos katedros aspirantė
Loreta Anilionytė -	Vilniaus universiteto Filosofijos katedros aspirantė
Zenonas Norkus -	filosofijos mokslų kandidatas, Vilniaus universiteto Filosofijos katedros docentas